

Előterjesztés a Balaton Kiemelt Térség 2022. évre vonatkozó monitoring jelentéséről

Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács** (BFT) 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Koncepciója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. E döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a **Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft-re** (BIFÜ NKft.) bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 db térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A **11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 db további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését** írja elő a monitoring tanulmányokban az alábbi, korábbiakban is alkalmazott szakterületek, témakörök szerint:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Közbiztonság, bűnügyi helyzet
- Lakásállomány, lakásépítés
- Civil aktivitás, intézményrendszer
- Kommunális infrastruktúra
- Környezet, környezet-, és természetvédelem
- Gazdaság, gazdaságfejlesztés, települési gazdasági erő (TGE)
- Mezőgazdaság

Mindezek mellett **BFT 1/2016. (02.12.) határozatában** rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat az uniós programozási időszakok fejlesztési forrás-allokációjának rendszeres monitorozása, amelynek legfrissebb eredményeit a **Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR)** rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. Aktuális monitoring jelentésünk a **FAIR 2023. február 14-i** állapota szerint készült el. Tekintettel arra, hogy a 2022. évben elkészült, 2021-re szóló monitoring jelentésünkben részletesen és teljességre törekvően elemeztük a 2014-2020-as ciklus kiemelt térségi eredményeit, ez alkalommal már a 2021-2027-es, új időszak forráskihelyezési aktivitásaira

koncentráltunk. Az aktuális monitoring jelentés tartalmazza a Vidékfejlesztési Program keretében, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból kihelyezett támogatásokat is, melyeket a palyazat.gov.hu adatai alapján elemeztünk.

Az **Európai Unió források kihelyezésének folyamatos vizsgálatát**, annak tematikus metszeteinek monitorozását korábban különösen szükségessé tette a **1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat**, mely a FAIR-ban monitorozható operatív programok összegei alapján **246,9 milliárd Ft, vidékfejlesztéssel együtt 263,7 milliárd Ft uniós forrást, a hazai forrásokkal együtt mintegy 365,4 milliárd Ft fejlesztési forrást dedikált** a BKÜ számára a 2014-2020-as programozási időszakban.

A **Kormány a 1685/2022. (XII.28.) határozatával elfogadta a kiemelt térség megújított, aktuális programozási ciklus fejlesztéseit megalapozni szándékozó Hosszútávú Fejlesztési Koncepcióját és Területfejlesztési Programját**. Bár a határozat forrásokat nem rendel a tervhez, azonban a **4. pontban felkéri a Balaton Fejlesztési Tanácsot, hogy a program megvalósulását kísérje nyomon**, és háromévente adjon tájékoztatást azok megvalósulásáról, valamint amennyiben szükséges, kezdeményezze a tervek felülvizsgálatát. Tekintettel arra, hogy a korábbi programozási időszakban a féléves gyakoriságú fejlesztési monitoring jelentésekkel a kiemelt térségi fejlesztések megvalósulásának nyomon követése eredményesen valósult meg, ezt a gyakorlatot a jelen programozási ciklusban is folytatni kívánjuk.

A fentiekén túl, a térségbe érkező forrásoknak egyik nagyon jelentős eleme a hazai költségvetési forrásból finanszírozott Magyar Falu Program. Az interneten nyilvánosan elérhető 2019-2022-es támogatási adatokból tájékozódunk a kiemelt térségben zajló programmegvalósításról.

A BFT és a Kormányhatározat által elrendelt munkán túl a területi monitoringgal kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a **37/2010. sz. Kormányrendelet**. Ez a rendelkezés az országos területi monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát.

Emellett a fenti rendelet kimondja, hogy a területi monitoring jelentések elkészítéséért és elfogadásáért felelős szervezetek minden év március 31-ig kötelesek lezárni és a jogszabályban meghatározott szervezeteknek eljuttatni a monitoring tanulmányt. Jelen tanulmány a 2023. március 31-én a jogszabály által előírt partnerek számára megküldött változat frissített változata.

Azon indikátorok esetében ahol a jelentés elkészítése idején csak a korábban már elemzett, 2020-as adatok álltak rendelkezésünkre a központi adatbázisban, az adatok és információk frissítését nem tudtuk elvégezni. Az elemzésben így a 2023. május 10-i állapot szerinti, a Központi Statisztikai Hivatal és a TeIR felületein elérhető legfrissebb adatokat tudtuk feldolgozni.

A jelentés az alábbi témaköröket tartalmazza:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Közbiztonság, bűnügyi helyzet
- Lakásállomány, lakásépítés
- Civil társadalom, intézményrendszer
- Környezeti és kommunális infrastruktúra, környezet- és természetvédelem
- Vízi közlekedés, vízminőség

Az elkészült monitoring tanulmány főbb eredményei

A 2022 évi monitoring jelentés kilenc különböző monitoring terület legfrissebb adatai alapján készült. Jelesül az uniós fejlesztési források kihelyezése és a pályázati eredményesség, demográfiai jellemzők, turizmus és vendégforgalom, foglalkoztatás és munkanélküliség, közbiztonság és bűnügyi helyzet, lakásállomány és lakásépítés, civil aktivitás és balatoni intézményrendszer, környezeti és kommunális infrastruktúra, környezetvédelem, vízi közlekedés és a vízminőség témaköreire terjed ki.

A 2021-2027 közötti Széchenyi Terv Plusz fejlesztési időszak nyújtotta lehetőségek kapcsán Magyarország olyan történelmi időszak kapujában áll, amely összehatásaiban még az elmúlt, 2014-2020 közötti évek nagyjelentőségű fejlesztéspolitikai sikerességét is képes lehet felülmúlni, amennyiben Magyarország hozzájuthat azokhoz a forrásokhoz, amelyek ennek fedezetét jelenthetik. E források összege az MNB által meghatározott 2022 évi 360 napos középárfolyamon 20 192,6 Mrd Ft, ami a 2021 évi hazai GDP mintegy 37 %-a.

Tekintettel a Magyar Kormány és az Európai Bizottság között fennálló vitás kérdésekre, a kohéziós és az ún. RRF források folyósítása eddig nem történt meg. Ennek következtében a FAIR adatbázisban rögzített projektek a Magyarország Kormánya által biztosított forráskeret felhasználásával, előfinanszírozási rendszerben indultak el, sorrendben a gazdaságfejlesztés, aztán a területfejlesztés, majd a végrehajtás operatív program, illetve a határigazgatási és vízümpolitikai programok tekintetében.

2023. februárjában a Széchenyi Terv Plusz keretében megjelent több mint **19 ezer pályázat mintegy háromnegyede gazdaságfejlesztés, közel negyede területfejlesztési** témájú. A végrehajtást segítő, illetve a határigazgatási témakörű projektek részaránya minimális. Az előző, 2022. áprilisi elemzés óta elmúlt 10 hónapban **a területfejlesztés részaránya növekedett** jelentősen. A pályázók közel háromnegyede vállalkozás, negyede költségvetési rend szerint gazdálkodó szervezet, szinte kivétel nélkül önkormányzat, a civil-nonprofit

pályázók reprezentációja jelen állás szerint kicsi. A pályáztatás alapvetően a vállalkozásfejlesztés, kutatás, fejlesztés, innováció, fenntartható munkaerőpiac, valamint a versenyképesség megőrzése, klímabarát viszonyok kialakítása, területi humán fejlesztések témakörökben zajlanak. A pályázók mintegy háromnegyedének tevékenység területe négy nemzetgazdasági főágazatra bontható: közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, kereskedelem és gépjárműjavítás, építő és feldolgozóipar. Ezzel együtt gyakorlatilag valamennyi nemzetgazdasági főágazat képviselőjében megjelentek a pályázók. A pályázatok beérkezésének éve jellemzően a 2022-es év, az összes pályázat több mint háromnegyedet kezdeményezték az elmúlt naptári évben.

Fontos elemzési dimenzió a pályázatok befogadási potenciálja, a jogosultság megállapítása. Jelen állás szerint **a pályázatok mintegy 90 %-a esetében állapították meg jogosultság tényét, irányító hatósági támogatás** a jogosultság megállapításánál jóval kevesebb, csak **az összes pályázat fele esetében jelentkezik**. Jogosultsággal rendelkező és az IH által egyaránt támogatott pályázatok aránya a 2022. áprilisi állapothoz képest 36,8 %-ról 50 % közelébe emelkedett.

A pályázatok forrásigénye országosan 2 521,8 Mrd Ft, a megítélt támogatás 1 264,3 Mrd Ft, a kifizetett teljes összeg országosan 822 Mrd Ft, a visszakövetelés nélküli kifizetett összeg 817,5 Mrd Ft. Összességében országosan a forrásigények közel harmada, a megítélt támogatások csaknem kétharmada jutott el a pályázókhoz.

A pályázatok megvalósulási helye szerint **981 db pályázat sorolható a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területéhez**, ezzel a részaránnyal a BKÜ területi részesedése 2023 februárjában meghaladja az 5 %-os arányt az országosból. **Ez a részarány, összehasonlítva a 2014-2020 (+2 év) időszak időben azonos metszetével, lényegesen magasabb**, azonban nem az üdülőkörzetből benyújtott pályázatok száma haladja meg az időben arány összehasonlítási értéket, hanem az országosan benyújtott pályázatok tömege alacsonyabb.

Az üdülőkörzeti pályázatok témái – tekintettel a kiírások meghatározott célterületeire – kevésbé térségspecifikusak; a gazdaságfejlesztésen belül alapvetően vállalkozásfejlesztés, kutatás, fejlesztés, innováció, a területfejlesztésen belül versenyképesség növelés, területi humán fejlesztések, településfejlesztés, de lényeges szerepet kap a Magyar Falu Vállalkozás-újraindítási Program is. A pályázók háromnegyede vállalkozás, jellemzően mikro-, kis és közepes vállalkozás, a maradék hányadot a költségvetési rend szerint gazdálkodó szervezetek, ezen belül 95 %-os arányban az önkormányzatok alkotják. A területfejlesztési témakörű pályázatok számának növekedésével az önkormányzati pályázatok részaránya emelkedett jelentősebben.

A BKÜ pályázatok mintegy 45 %-a az üdülőkörzet somogyi, 38 % a veszprémi, 17 % a zalai terület részéhez sorolható. A pályázatok közel 63 %-a az üdülőkörzet parti és partközeli településeihez 37 % valamely háttérzóna településhez tartozik. Lényegében az előző ciklusban is megfigyelt pályázati gyakoriságokhoz hasonló területi struktúra alakult ki a pályázatok terén. A 180 BKÜ településéből 146 esetben mutatkozik pályázati aktivitás,

vagyis az üdülőkörzet településeinek több mint négyötödén tapasztalható valamiféle forrásszerzési szándék. A pályázati aktivitási ráta a térség Somogy vármegyei településein 83 %, a Veszprém vármegyei területrészen 86 %, a Zala vármegyei részen 68 %. Összességében az üdülőkörzeti települések pályázati becsatlakozása zömében alacsonyabb volumen szerint, már a programozási ciklus elejétől fogva igen széles körben terjedt ki.

A jogosultsági döntésre várakozó pályázatok aránya 2022 áprilisa óta 47 %-ról 2,7 % zuhant, a leválogatás időpontjában csupán 26 projekt várakozott jogosultsági döntésre, ezzel párhuzamban a jogosult és IH által támogatott pályázatok aránya 21,1 %-ról 47,2 %-ra emelkedett, ezek a megítélt támogatásban részesült pályázatok.

A BKÜ területéhez sorolható pályázatok forrásigénye 82,9 Mrd Ft, a megítélt támogatás összege 35,1 Mrd Ft, a kifizetett teljes összeg 19,4 Mrd Ft, a visszakövetelés nélküli kifizetett forrásösszeg 19,3 Mrd Ft. Az elmúlt időszak során alapvetően a területfejlesztési programok kifizetései valósultak meg, míg a korábbi adatleválogatásban ezzel ellentétesen inkább a gazdaságfejlesztés területén zajlottak a kifizetések.

Az üdülőkörzeti kifizetések aránya a BKÜ-ben megítélt támogatáshoz képest 55,2 %, a forrásigényhez képest 23,4 %. A kifizetések aránya az előző adatleválogatás óta csökkent a megítélt támogatásokhoz képest, a csökkenés oka azonban az eltelt időszak alatt bekövetkezett több mint 20 Mrd Ft-os támogatás-növekmény, ami az adatleválogatás pillanatában döntően még nem jutott el a kifizetési fázisba, ez a folyamat jelen pillanatban is zajlik.

Az Európai Bizottság által elfogadott magyar **Agrárpolitikai Stratégiai Terv** alapján a 2023-2027 közötti periódus ideje alatt összesen mintegy **3 082 Mrd Ft uniós forrás érkezhetsz Magyarországra mezőgazdasági támogatásokra és vidékfejlesztésre.** A 2021-2022 évek két vidékfejlesztés programozási ciklus közötti átmeneti időszakot képeznek. Ez alatt további 1500 Mrd Ft uniós forrásra lehetett pályázni az agrárszektorban. Az uniós források megszerzése érdekében benyújtott pályázatok a korábbi forráselosztási időszak és a következőt megelőző átmeneti évek eredményei alapján több mint négyötödrészben a vidékfejlesztéshez kapcsolódnak. A vidékfejlesztési pályázatok több mint háromnegyedét támogatták és a támogatásban részesült pályázatok több mint 90 %-át ki is fizették. A kifizetések megközelítik az 1300 Mrd Ft-ot, a kifizetési összegek aránya a forrásigényekhez képest egy a négyhez.

A Balaton térségében az átmeneti, 2021-2022 években, valamint az új vidékfejlesztési programozási időszak 2023. áprilisi indulásáig több mint 3 ezer pályázat részesült IH támogatásban. A pályázatok közel fele az üdülőkörzet Somogy vármegyei részéből érkezett, a pályázatok többségét a községekhez, valamint a térség háttérzóna területrészeihez sorolhatjuk.

A támogatott pályázatok közel 90 %-a az agrár-környezetgazdálkodási kifizetésekhez, a Natura 2000 mezőgazdasági, illetve erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetésekhez, a mezőgazdasági kisüzemek fejlesztéséhez, a mezőgazdasági biztosítási díjhoz nyújtott támogatáshoz, a helyi fejlesztési stratégiák megvalósításához, az ökológiai gazdálkodásra

történő áttéréshez, az ökológiai gazdálkodás fenntartásához, kertészeti üzemek megújításának támogatásához, illetve a mezőgazdasági digitális átálláshoz kapcsolódó precíziós fejlesztések támogatásához csoportosítható.

A támogatott pályázók elsöprő többsége vállalkozás, ezen belül alapvetően jellemző módon egyéni vállalkozás.

Az átmeneti időszak során megítélt vidékfejlesztési forrás a Balaton térségében közel 50 Mrd Ft, ennek több mint a fele a térség Somogy vármegyei területéhez került, ezen belül döntően a dél-balatoni háttérzóna községeihez. A 2021-2023 áprilisa között a térség településeinek több mint 90 %-ra kerülhetett vidékfejlesztési forrás. Az egy lakosra jutó megítélt forrás az átmeneti időszakban közel 182 ezer Ft/fő. Átlag feletti egy lakosra jutó forrás a térség Somogy vármegyei területén, alapvetően a községekben, illetve az üdülőkörzet háttérzóna településrészein azonosítható.

Miután 2023 áprilisában elérhetővé váltak az új, 2023-2027 közötti programozási időszak uniós agrárforrásai, és az átmeneti időszak lezárult, a közeljövőben nagyszámú pályázat beérkezése prognosztizálható.

A Magyarország kormánya által 2019-ben indított **Magyar Falu Program** az egyik legfontosabb alappillére a hazai forráselosztásnak. A programban az 5000 lakos alatti települések, községek és városok vehetnek részt. A program alapvető célja a kistelepülések népességmegtartó és népességnövelő erejének elősegítése és a kistelepüléseket sújtó elvándorlás visszaszorítása. A program keretein belül lehetőség nyílik önkormányzatok, egyházak, illetve 2020-tól civil szervezetek számára is hazai költségvetési forrásból támogatott fejlesztések megvalósítására, melyek segíthetik a kistelepülések felzárkóztatását és hozzájárulhatnak a modernizáláshoz. **A Magyar Falu Program pályázatai 2019 és 2022 között több ütemben** jelentek meg, ezek évenként változó forráskerettel rendelkeztek. **A támogatási keretösszeg 150 Mrd Ft, amelyből 75 Mrd Ft pályázati úton** volt elérhető. A program elindítását követő években valamennyi 5000 lakos alatti település részesült támogatásban. A Balaton térségének 180 településéből 172 tartozik az 5000 lakos alatti lélekszám kategóriába.

2019 és 2022 között a Magyar Falu Program keretében mintegy 15,8 Mrd Ft támogatás érkezett a Balaton térségébe. A támogatások mintegy 90 %-a érkezett a községi jogállású településekhez, emellett a források kétharmada a Balaton kiemelt térség háttértelepülésein realizálódott. A támogatások fele ötszáz és kétezer lakos közötti településekhez érkezett. **A támogatási összegek statisztikai főátlagja 2019 és 2022 között 91,9 millió Ft / település.** Kiemelten sikeres, legalább 200 millió Ft összegű forrásszerzés nyolc üdülőkörzeti települést jellemez, melyek térben és társadalmi jellemzők alapján is egymástól elkülönülnek.

Az egy lakosra jutó támogatások üdülőkörzeti átlaga mintegy 94 500 Ft/település. A legmagasabb, egymillió, illetve még az 500 ezer Ft/fő feletti értékek is kivétel nélkül az üdülőkörzet háttértelepülési körébe sorolható, alacsony lélekszámú településeket jellemeznék. A legalacsonyabb, 20 ezer Ft/fő alatti egy lakosra jutó támogatásösszegek üdülőkörzeti szinten jellemzően a nagyobb lélekszámú településekhez kapcsolhatók.

A 2022-es év során az üdülőkörzet településeinek részesedése a Magyar Falu Program összes pályázatából, illetve a pályázatok forrástámogatásából egyaránt 5 % körüli arányt képvisel. Ez mintegy 300 pályázat, 3,4 Mrd Ft támogatással.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet **állandó népessége** a KSH elérhető legfrissebb, 2021. évi adatai alapján **273 516 fő, a lakónépesség száma 263 781 fő.** A 2021. évi adatok – hasonlóan a 2020-as adatokhoz - azt jelzik, hogy a **kiemelt térség közel másfél évtizeden keresztül tartó népességsökkenése megállt.** A Balaton térségében hosszú időtávban negatív a születések és a halálozások egyenlege, ami több évtizedes kedvezőtlen demográfiai esemény-láncolat következménye. **A 2021-es év 1000 állandó lakosra számított természetes szaporodási rátája (-8,74) a 2000-2021 közötti időszak legrosszabb értékét** mutatja a térségben. A negatív trendirány időben is tartós megváltoztatása egyelőre kétséges, annak ellenére hogy kimutatható egyes családpolitikai intézkedések kedvező hatása.

A koronavírus-járvány nyilvánvalóan nyomot hagyott a kiemelt térség halálozási statisztikáinak alakulásán. 2021-ben 813 fővel többen haltak meg a térségben, mint a megelőző öt év átlagos éves halálozási száma. A népesség elveszületés és halálozás mérlegének alakulása **a lakosság nagymértékű öregedésével** is társul. Az üdülőkörzet népessége ugyanakkor mégsem csökken a természetes fogyás ütemében, sőt, mind az állandó, mind a lakónépesség száma 2020-2021-ben jelentősen növekedett. **2019 és 2021 között az állandó népesség száma mintegy 2200 fővel, míg a lakónépesség száma közel 6400 fővel emelkedett meg.** Ennek oka az első pandémiás év roppant magas, a korábbi évekhez képest egészen extrém módon megugró, majd a 2021-es év szintén magasnak mondható, bár nem kiugró, a koronavírus előtt évek trendjéhez tartó **pozitív vándorlási egyenlege.** A pandémia a kiemelt térség vándorlási egyenlegére rendkívül erőteljes pozitív hatást gyakorolt, azonban a népesség korszerkezetét érdemben nem változtatta meg. Tény ugyanakkor, hogy az aktív korú népesség csökkenésének üteme lassult, azonban az időskorú népesség számának emelkedése feltételezhetően nem. Az időskorú népesség aktuális számára, így az öregedési és eltartottsági mutatók jelenlegi mértékére sem látunk rá adathiány következtében. Ugyanakkor a mutatók jellegéből adódóan a korábbi kedvezőtlen öregedési trendek javulására nem számíthatunk.

A Balaton és térsége évszázados időtávban Magyarország egyik legnépszerűbb idegenforgalmi desztinációja. A vendégforgalom döntő hányada a kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás forgalmában testesül meg. Az üdülőkörzetbe érkező külföldi és belföldi vendégkör egymáshoz viszonyított szerkezeti aránya az elmúlt évtizedek során többször is módosult. **Az utóbbi egy évtized trendjei egyre bővülő belföldi és fokozatosan csökkenő külföldi vendégrészesedést jeleznek, összességében jelentős keresletnövekedés mellett.** A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek száma 2010 és 2019 között csaknem 700 ezer fővel növekedett, 2019-ben meghaladta 1,9 millió főt. A pandémia időszaka nehézségeket gördített a balatoni turizmusgazdaság elé, és bár a 2020-2021-es évek főszezonbeli teljesítménye pozitívnak értékelendő, mégis az igazán jelentős eredmény az, **hogy 2022-re a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma lényegében visszatért a pandémia előtti szintre.** Bár összességében, a belföldi és külföldi vendégek együttes számát tekintve a 2019-es csúcscévet

nem haladta meg a 2022-es vendégszám a kiemelt térségben, **a belföldi vendégek száma csúcsot döntött; az eddig csúcsot tartó 2019-hez képest 65 ezer fővel, míg a 2021-es évhez képest közel 330 ezer fővel növekedett meg a belföldi vendégszám.** Ugyanakkor **a külföldi vendégek száma 2022-ben mintegy 15%-kal maradt el** a 2018-as és 2019-es szintektől. A 2022-es évre jelentősen enyhült a pandémia okozta súlyos differencia a külföldi és belföldi vendégek aránya között: a külföldi vendégek aránya 20%-ra (19,89), a belföldieké 80%-ra (80,1%) módosult. Ezek az arányszámok jól illeszkednek egy hosszútávú, lineáris csökkenő trendbe, ami a belföldi vendégek tartós aránynövekedését eredményezi, annak minden, turisztikai és gazdasági teljesítményre gyakorolt hatásával együtt.

A külföldi és a belföldi vendégek összesen 5,4 millió vendégéjszakát töltöttek el kiemelt térség kereskedelmi szálláshelyein. Ez az érték ugyan elmarad a 2017-2019-es csúcsevéktől, azonban kétségtelenül figyelemreméltó, 33%-os bővülést regisztrálhatunk az előző, 2021-es évhez képest. **2022-re mind a külföldi, mind pedig a belföldi vendégek esetében tovább csökkent az egy vendégre eső átlagos tartózkodási idő** a Balatonnál. Összességében **2022-ben 2,88 napot tartózkodott egy vendég** átlagosan a kiemelt térség kereskedelmi szálláshelyein. Ez az érték az általunk vizsgált két évtizedes időtáv leggyengébb eredménye, mely összefüggésben lehet a háborús helyzetből eredeztethető gazdasági nehézségekkel, valamint azzal is, hogy a jelenkori turizmust a rövid időtartamú, élményközpontú utazások dominálják. Ebből a megfigyelésből következtethetünk arra, hogy a belföldi vendégek fokozatosan növekvő aránytöbblete okán a Balaton kevésbé tekinthető klasszikus nyári nyaralóhelynek, sokkal inkább rendszeres hétvégi, akár hétköznapi idegenforgalmi desztinációként azonosítható. E feltételezést a 2022-es szezonális jellemzők alátámasztják. **2022-ben a pandémiás éveket megelőző időszak átlagához képest enyhébb súlyú szezonális csökkenést azonosíthattunk. Az éves vendégszám alig több mint harmada (36,9%!) érkezett a kiemelt üdülőkörzetbe a július-augusztusban!** A járvány előtti időszakban ez az arányszám jóval meghaladta az 50%-ot, így a változás igen jelentős mértékűnek tekinthető.

Az üdülőkörzet területén 2010-2019 között éves szinten 9,25%-ról 3,71 %-ra csökkent a 15-64 éves korcsoportra vetített munkanélküliségi ráta. 2019 év végén az országos (3,5 %) és a BKÜ munkanélküliségi ráta értéke sokkal alacsonyabb volt az euró-övezeti (7,5 %), akár az Európai Unió 28 tagországának közös munkanélküliségi rátájánál (6,8 %). A munkanélküliség csökkenése a foglalkoztatás emelkedésével járt. A munkaerőpiacon évtizedes távlatban kialakult kedvező nemzetgazdasági folyamatokat megszakította a 2020-2021 során több megbetegedési hullámban kibontakozó koronavírus-járvány, amely a munkanélküliség újbóli emelkedését eredményezte 2020-ban. A pandémiától több hullámban terhelt 2021-es évben már újbóli, mérsékelt ütemű csökkenést regisztrálhattunk (4,92%), majd **2022-ben ez a csökkenés az egymásra torlódó gazdasági válságtényezők közepette is gyorsult. A munkanélküliség ráta éves szintű 4,1%-os átlagértéke nagyjából a 2017-es évvel van egy szinten,** ami az elmúlt bő két évtized negyedik legjobb eredményét jelenti. Ugyanakkor munkaképes korú lakosság számának csökkenése jól megfigyelhető: **2014 és 2022 között mintegy 21 ezer fővel csökkent a 15-64 éves lakosság száma a kiemelt üdülőkörzetben – ez nagyjából egy Keszthely méretű várossal egyenértékű!**

A bűnözési statisztikák szerint **a BKÜ közbiztonsága jelentős javuláson ment keresztül az elmúlt évtizedben.** Különösen a Somogy vármegyei parti települések helyzete javult ebben a tekintetben. 2010 és 2021 között kevesebb mint negyedére csökkentek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén regisztrált elkövetett bűncselekmények. Az 2010-es évek elején az elkövetett bűncselekmények abszolút többsége vagyon ellen irányult, ez alatt érhető a lopás, személygépkocsi lopás, rablás, betöréses rablás. A 2020-as évek elején a regisztrált bűncselekmények többsége, még ha csak relatív többségi értelemben is, de már nem vagyon elleni, hanem közlekedési jellegű, ezek alatt elsősorban az ittas járművezetést, önhibából eredő közlekedési balesetek okozását érthetjük. A gazdasági, közrend, személy és élet elleni bűncselekmények előfordulása jelentősen nem változott.

A KSH adatai szerint **2010 és 2021 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén összesen 11 268 lakás és üdülőegységgel növekedett az épületállomány.** Ennek **90,7 % jött létre a parti és partközeli településeken,** a háttértelepülések részesedése nem éri el az évtizedes időszak alatt épületszám növekményként létesült összes új lakás és üdülő 10 %-át. Emellett az összes új építés mindössze 11%-a volt üdülőingatlan, 89% épített lakásként jelenik meg a statisztikában. A part menti településeken 2010 és 2021 között 9109 lakás és 1133 üdülőingatlan épült a statisztika szerint.

Az üdülőkörzet területén továbbra **is jelentős civil aktivitás** mutatkozik, ennek zöme a parti és partközeli településekhez köthető, de a háttérzóna közös indexe is meghaladja az országos átlagot. A térség civil aktivitásához nagymértékben hozzájárulnak az olyan szabadidős tevékenységekhez köthető civil szerveződések, mint a horgászegyesületek, a vitorlásegyesületek, vagy éppen a fürdőegyesületek. A regionális civil ernyőszervezetek tevékenysége is számottevő, úgy, mint a Nők a Balatonért Egyesület, a Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége, a Balatoni Horgászegyesületek Szövetsége vagy a Balaton-felvidék Világörökségért Alapítvány.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája rendezett összképet mutat. Ahogy korábban, úgy 2021 év során a KSH adatok szerint továbbra is összesen 27 település esetében azonosíthatunk nullás értéket a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt települések esetében. Ezek a települések kivétel nélkül BKÜ háttérzóna községek, amelyek kétharmada 18 község az üdülőkörzet somogyi, kevéssel több, mint ötöde Veszprém, kilencede a térség Zala vármegyei terület részén helyezkedik el. Fontos megjegyezni, hogy e településeken számos esetben találkozhatunk egyedi szennyvíztisztító berendezésekkel, tehát a keletkező szennyvizek jelentős része itt sem tisztítatlanul kerül a felszín alatti vízhalózatba.

Siófok, 2023. május 11.

Balatoni Integrációs Kh. Np. Kft.

Készítette: Társadalomtudományi Kutatócsoport

Határozati javaslat

...../2023. (05.18) BFT határozat

A Balaton Fejlesztési Tanács a Balaton térség 2022. évi területi monitoring jelentéséről szóló előterjesztést megtárgyalta és az alábbi határozatot hozta:

1./ A Tanács a „Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2022. évi területi monitoring jelentése” c. tanulmányt megtárgyalta és elfogadja.

Felelős: Dr. Molnár Gábor ügyvezető

Határidő: értelem szerint